

PEDAGOGICAL SCIENCES

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ДОЗВІЛЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ

Бреславська Г.Б.

*Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти, Україна*

THE MODEL OF FORMATION OF A CULTURE OF STUDENTS' PERMISSION THROUGH PROJECTS IN OUT-OF-COURSE WORK

Breslavska H.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
V.O. Sukhomlynskyi National University, Ukraine*

АНОТАЦІЯ

В статті описано модель формування культури дозвілля студентів засобами проектів у позааудиторній роботі та роботу студентів мну ім. В.О. Сухомлинського.

ABSTRACT

The article describes the model of the formation of the culture of students' leisure by means of projects in extracurricular work and the work of students of the Sukhomlynskyi M.U.

Ключові слова: модель, культура дозвілля, студент, проект, позааудиторна робота.

Keywords: model, culture dozvillya, student, project, audit work.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку національної системи освіти та виховання характеризується поширенням інноваційних процесів.

Навчально виховна практика потребує технологій, які б сприяли створенню умов для саморозвитку та самореалізації особистості, забезпеченню щастя й радості дитинства, формуванню особистісної конкурентоздатності. Сьогодні окремі педагогічні технології у виховній роботі, які з'явилися в зарубіжній і вітчизняній педагогіці, достатньо обгрунтовані на науковому рівні й поступово впроваджуються у навчально-виховну практику.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Технологія проектів передбачає постановку певної проблеми і наступне її розкриття, розв'язання, з обов'язковою наявністю ідеї та гіпотези розв'язування проблеми, чітким плануванням дій, розподілом (якщо розглядається групова робота) ролей, тобто наявністю завдань для кожного учасника за умов тісної взаємодії, відповідальності учасників проекту за свою частину роботи, регулярного обговорення проміжних кроків та результатів.

На сучасному етапі розвитку освіти проектна методика детально досліджується різними науковцями: І.Л.Бім, І.А.Зимньою, О.М.Коберником, І.Ю.Малковою, Н.В.Матяш, О.М.Моїсеєвою, М.Б.Павловою, Є.С.Полат, Т.Е.Сахаровою, В.Д.Симоненком, І.С.Чечель тощо.

Мета. Незважаючи на дослідження в даній сфері залишаються питання щодо впровадження у систему навчання у ВНЗ проектної технології навчання. Метою статті є дослідження моделі

формування культури дозвілля студентів засобами проектів у позааудиторній роботі.

Викладення основного матеріалу дослідження.

Методика формування культури дозвілля студентів засобами проектів у позааудиторній роботі, яка розроблена в нашому дослідженні базується на методологічних і теоретичних засадах, на аналізі теоретичного і практичного педагогічного досвіду вищих педагогічних навчальних закладів.

Методику організації цієї роботи ми опрацьовували, виходячи зі створеної та прийнятої в Миколаївському національному університеті імені В. О. Сухомлинського концепції виховної роботи, у якій зазначено, що реалізація виховних завдань досягається впровадженням різної за змістом та формами позааудиторної роботи.

З метою забезпечення організаційно-педагогічних умов формування культури дозвілля студентів засобами проектів у позааудиторній роботі нами була розроблена модель, яка є педагогічною системою з формування особистих якостей, професійних знань, умінь і навичок у процесі позааудиторної дозвіллевої діяльності. Визначено її зміст, принципи, компоненти та показники, організаційно-педагогічні умови, узагальнено й проаналізовано форми і методи виховання культури дозвілля студентів у позааудиторній роботі, що забезпечило вдосконалення змісту й організації позааудиторної виховної роботи). (Рис. 1.)

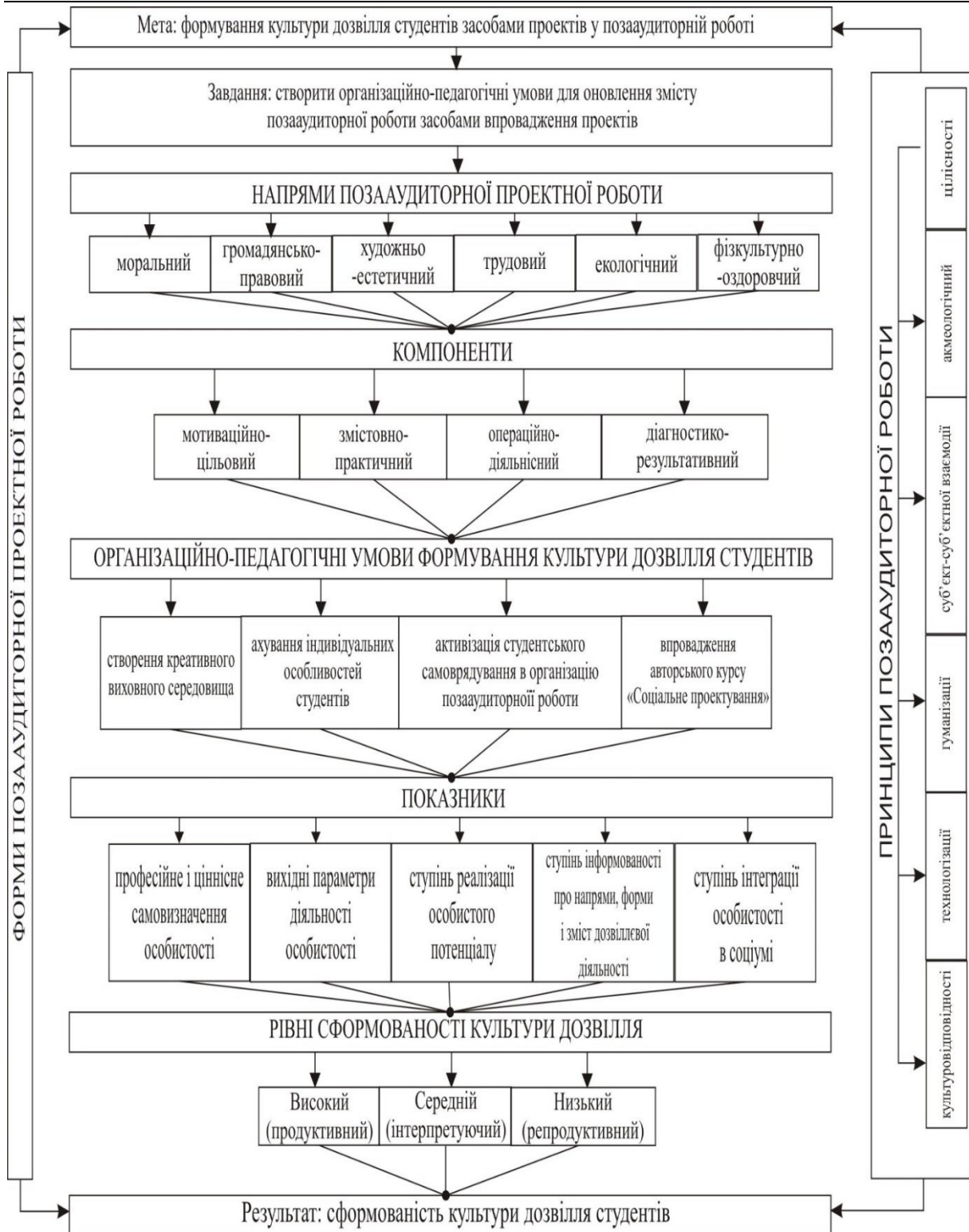

Рис. 1. Модель формування культури дозвілля студентів засобами проєктів у позааудиторній роботі

Під час розробки педагогічної моделі були реалізовані послідовні і взаємопов'язані етапи:

- установлення мети моделювання. Концептуальне обґрунтування моделі, яке включає методологічні, соціально-педагогічні основи, педагогічні закономірності, дидактичні принципи і вимоги;
- моделювання змісту позааудиторної роботи, визначення організаційно-педагогічних умов її реалізації, що включає: програмно-методичні, науково-технічні, управлінські тощо;

– побудова інноваційної моделі, що включає структуру, зміст, особливості та умови застосування;

– реалізація моделі, що передбачає її впровадження в загальний навчально-виховний процес;

– за наслідками реалізації моделі визначаються параметри, що включають показники ефективності: умови досягнення поставленої мети, використані методи і засоби, позитивна динаміка

значущих показників, нові можливості реалізації і удосконалення.

Модель формування культури дозвілля студентів засобами позааудиторної проектної роботи уключає: мету, завдання, зміст, напрями, специфічні принципи, компоненти, форми, організаційно-педагогічні умови, показники, рівні сформованості культури дозвілля.

Зміст позааудиторної роботи зі студентами передбачає:

- формування національної свідомості;
- виховання духовної культури особистості;
- утвердження принципів загальнолюдської моралі:
- формування творчої, працелюбної особистості;
- забезпечення повноцінного фізичного розвитку молоді, охорони та зміцнення їх здоров'я;
- виховання громадянина;
- забезпечення високої художньо-естетичної освіченості й вихованості особистості;
- формування екологічної культури людини, гармонії її відносин з природою;
- розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді.

При реалізації моделі формування культури дозвілля студентів використовувались інформаційні, організаційні *прийоми* взаємодії суб'єктів педагогічного процесу, детерміновану метою й завданнями спільної навчально-професійної діяльності, з чітко визначеними соціально-рольовими функціями партнерів. Саме в процесі взаємодії викладача із студентами висуваються й вирішуються складні теоретичні проблеми, з'ясовуються й уточнюються спірні моменти. Між ними встановлюються як ділові, так і міжособистісні взаємини. Їх співробітництво в реальних міжособистісних контактах і є тим соціальним середовищем, в якому відбувається становлення особистості спеціаліста з вищою освітою і подальший розвиток особистості викладача. Саме в педагогічній взаємодії кожен із них знаходить умови для власного особистісного зростання.

У «Філософському енциклопедичному словнику» зазначено, що «Умова – це філософська категорія, в якій відображаються універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує» [220]. Також під педагогічними умовами розуміють чинники, що впливають на процес досягнення мети. А. Алексюк, А. Аюрзанайн, П. Підкасистий поділяють їх на: зовнішні та внутрішні або індивідуальні [153].

Організаційно-педагогічними умовами формування культури дозвілля студентів ми вважаємо ті, що створюються цілеспрямовано та застосовуються у виховному процесі вищого педагогічного навчального закладу з метою забезпечення ефективного розвитку виокремлених компонентів формування культури дозвілля студентів: створення креативного, розвивального середовища, що стимулює проектну діяльність студентів; відкритість соціокультурного простору університету суспільству, його мобільність,

швидка реакція на зовнішні процеси, наявність зв'язків із різними соціальними структурами; залучення студентів до соціально-культурної діяльності.

Системоутворюючі елементи моделі враховують наступні умови:

- специфічні вимоги професійної педагогічної діяльності у сфері дозвілля;
- об'єктивні обставини навчально-виховного процесу, які складаються з можливостей матеріально-технічної і методичної бази навчального закладу;
- дотримання основоположних дидактичних принципів формування змісту і тактики виховання;
- поетапний контроль у процесі підготовки, усебічний аналіз результатів за підсумками реалізації: визначення показників ефективності, нових можливостей реалізації і удосконалення.

Показники сформованості культури дозвілля студентів:

- професійне і ціннісне самовизначення особистості, що детермінує вибір напрямів дозвіллевой діяльності і середовища самореалізації;
- вихідні параметри діяльності особистості, що полягають у набутті додаткових компетенцій у моделях поведінки;
- ступінь реалізації особистого потенціалу, що характеризується адекватною самооцінкою, стійкою мотивацією, сформованістю інтересів, позитивним емоційним станом, здатністю до самоконтролю і самостійності, потребою до творчості і саморозвитку;
- ступінь інформованості про напрями, форми і зміст дозвіллевой діяльності у ВПНЗ;
- ступінь інтеграції особистості в соціумі, що виражається в засвоєнні особистістю цінностей і норм, що культивуються університетом, її активною участю в соціально-культурній діяльності, ініціативністю.

Зміст цієї ідеї полягає в тому, щоб сформовані якості особистості, спрямовані на культурно-творче, творче освоєння духовно-культурних цінностей в умовах дозвілля, сприяли підвищенню культури дозвілля, а також у процесі дозвіллевой взаємодії сприяли б створенню виховного середовища навколо себе і тим самим педагогізації дозвіллевой взаємодії, а також професійної готовності до педагогічної діяльності в дозвіллевой сфері.

Реалізація моделі припускає узгодженість усієї сукупності основоположних елементів єдиної цілісної структури: вивчення і аналіз проблемних тенденцій студентського дозвілля; визначення організаційно-педагогічних умов, засобів, методів, змісту позааудиторної роботи зі студентами; дослідно-експериментальна перевірка їх ефективності і аналіз отриманих результатів.

Під час конструювання основних компонентів моделі ми виходили з того, що процес розвитку вмінь і навичок педагогічної діяльності повинен відповідати таким методологічним принципам, (за І. Бехом): культуровідповідності, гуманізації,

суб'єкт-суб'єктної взаємодії, акмеологічний, технологізація, цілісності.

Принцип культуровідповідності орієнтує педагогів вищого педагогічного навчального закладу на здійснення позааудиторної роботи на народознавчій основі з метою вироблення у студентів духовних, моральних, матеріальних і інших цінностей, на врахуванні культурних здобутків українського народу.

Принцип гуманізації передбачає гуманізацію взаємин між педагогами та студентами, які засновані на повазі до особистості, розумінні її запитів, інтересів, гідності, довір'я до неї.

Принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії забезпечує умови для рівноправного партнерства педагогів і студентів у процесі їх спілкування.

сягнення нею життєвого успіху, розвиток індивідуальних здібностей.

Акмеологічний принцип передбачає орієнтацію позааудиторної роботи на вищі морально-духовні досягнення і потенційні можливості особистості, створення умов для досягнення нею життєвого успіху, розвиток індивідуальних здібностей.

Принцип технологізації технологізації передбачає послідовні науково-обґрунтовані дії педагога та відповідно організовані ним дії студента, підпорядковані досягненню спеціально спроектованої системи виховних цілей, що узгоджуються з психологічними механізмами розвитку особистості та ведуть до кінцевої мети.

Принцип цілісності передбачає, що позааудиторна робота у вищому педагогічному навчальному закладі організовується як системний педагогічний процес, спрямований на формування культури дозвілля студентів, забезпечення наступності в гармонійному та рівнобічному розвитку особистості.

Провідними напрямками проектної діяльності студентів визначено: моральний, громадянсько-правовий, художньо-естетичний, трудовий екологічний, фізкультурно-оздоровчий.

Моральний напрям – це складна інтегральна система формування його особистісних якостей, які характеризують ступінь розвитку і саморозвитку моральних цінностей, переконань, мотивів, знань, умінь, почуттів і здібностей, що їх студент виявляє в різних ситуаціях морального вибору та моральної діяльності в порівнянні з тими високогуманними цінностями, принципами, правилами, які в сучасному соціокультурному середовищі заведено вважати нормативними або ідеальними. Так забезпечується засвоєння студентами моральної культури суспільства, норм поведінки, міжлюдських стосунків, сприйняття їх як правил, що регулюють власну життєдіяльність, усвідомлення критеріїв добра і зла. У його результаті досягається єдність етичних знань, моральних почуттів та переконань і потреб у високоморальних вчинках. Важливим показником міри моральності особистості є ступінь зрілості її основних моральних рис, таких як совість, честь, гідність, доброта, відповідальність, сором, дисциплінованість, принциповість. Висока моральність – це завжди єдність слова і діла, чесність і порядність,

сумлінне виконання людиною синівських, професійних, громадянських обов'язків, вірне служіння Україні. Втілюється моральність у конкретних вчинках, діях індивіда незалежно від сфери їх вияву.

В ньому поєднуються принципи і норми загальнолюдської моралі та національної моральної цінності. Студент є носієм певної моралі і виховується як під час навчально-виховного процесу, так і середовищем особистого буття. У зв'язку з цим важливу роль відіграють соціогуманітарні дисципліни, передусім етика, бесіди на моральну тематику, зустрічі з видатними особистостями, читання художньої літератури, неухильне додержання правил внутрішнього розпорядку університету. Значний потенціал морального впливу на студентів має первинна профспілкова організація студентів, клуби за інтересами.

Отже, у процесі організації життєдіяльності студентів у культурно-освітньо-виховному просторі сучасного вищого навчального закладу складається система цілей, які орієнтують педагогічний персонал на розвиток виховання студента передусім як громадянина, як фахівця, як високоморальної, інтелігентної, творчої, конкурентоспроможної особистості, як культурної людини.

Громадянсько-правовий – його метою є формування у студентів поваги та любові до Батьківщини, відданості, готовності захищати, збагачувати особистою працею, максимально сприяти вивченню та досконалому володінню державною мовою. Принципово важливим є вивчення історії, культури, традицій, звичаїв України, кращих досягнень у галузях науки, освіти, техніки, мистецтва як минулого, так і сучасності. Патріотичне виховання здійснюється з урахуванням специфіки навчальних дисциплін на лекціях, семінарах, практичних заняттях та у позаурочний час.

Це залучення молодих людей до економічних, політичних, соціальних, культурологічних та інших цінностей, створених народами світу, формування поваги до міжнародного суспільного досвіду, бажань і вмінь його переймати, допомагати представникам інших етносів, суспільств та держав у розв'язанні наявних питань і проблем. Однією з базових основ цього напряму виховання є кількісне і якісне зростання обсягу знань студентів про інші етноси (народи), держави, суспільства, їхні досягнення у різних сферах людської життєдіяльності. Важливо під час навчального процесу постійно наголошувати на інтернаціональному характері науки, звертати увагу на співпрацю народів і держав у розв'язанні проблем глобального характеру. Правовий – це формування соціально зрілої, відповідальної поведінки юнаків та дівчат на основі знань, норм і принципів чинного законодавства України, поваги до прав і свобод інших людей, шанобливого ставлення до державних символів. Правова культура особистості невід'ємна від активної протидії особам, організаціям і установам, що порушують закони, зазіхають на територіальну цілісність і незалежність України, завдають збитків державі та її громадянам.

Важливим складником цього напрямку виховання є правова освіта, яка забезпечується викладанням правових дисциплін, пропагандою чинного законодавства викладачами університету, організацією зустрічей студентів і співробітників університету з працівниками правоохоронних органів, проведенням «круглих столів», вечорів запитань і відповідей, виставок тематичної літератури. Організаційно правова освіта здійснюється передусім викладачами кафедри правових дисциплін.

В організації та проведенні заходів із правового виховання беруть участь студентська юридична клініка, первинна профспілкова організація студентів.

Художньо-естетичний напрям – покликаний забезпечувати становлення і розвиток у студентів відчуття, розуміння і потреби у красі, усвідомлення необхідності жити і творити за її законами, з позицій естетичних правил оцінювати явища і процеси навколишньої дійсності. Естетичне ставлення людини до світу пов'язане з емоційним переживанням, насолодою від сприйняття об'єктів, які розглядаються як довершені, гармонійні, прекрасні. Свідомість молодих людей – це відкрите поле для сприйняття різноманітних, нерідко суперечливих, естетичних ідей, поглядів і теорій. Найважливішими завданнями цього напрямку виховання є вироблення зрілих естетичних смаків, уміння відрізнити насправді естетичні цінності від хибних, надуманих, формування потреби в естетизації умов праці та проживання. Також необхідно навчити юнаків і дівчат працювати і спілкуватися з іншими людьми красиво, діставати естетичне задоволення від результатів діяльності.

Формування естетичної культури студентів відбувається як у процесі навчання, так і в позанавчальний час. Чуттєво-емоційна компонента значною мірою реалізується через участь студентів у художній самодіяльності, гуртках і студіях, заходах, що проводить університетський Центр культури та мистецтва спільно з первинною профспілковою організацією студентів та літературною студією, естетичне оформлення результатів праці студентів, відвідування театрів, виставок, музеїв, зустрічі з діячами літератури і мистецтва, проведення творчих вечорів, читання художньої літератури та поезії, слухання музики. Значну роль в естетичному вихованні відіграють національні естетичні традиції, народна творчість (фольклор, декоративно-прикладне мистецтво, архітектура та ін.).

Трудовий напрям – має на меті формування любові до праці та потреби в ній, потреби в набутті знань і вмінь професійно здійснювати діяльність, реалізовувати через неї свої нахили і здібності, виконувати свої обов'язки професійно, відповідально, якісно. Ефективно впливає на становлення і розвиток волі, здатності цілеспрямовано переборювати труднощі, що виникають на життєвому шляху людини, сприяє усвідомленню цінності праці та її провідної ролі в утвердженні індивіда у суспільстві і розвитку суспільних відносин, учить правильно організовувати трудовий процес, творчо, ініціативно

та зацікавлено ставитись до самої праці, її результатів, до людей, які люблять і вміють працювати.

Здійснюється передусім через залучення студентів до конкретних видів діяльності. Важливу роль у трудовому вихованні відіграють ректорат, деканат, кафедри, наукове студентське товариство, центр, первинна профспілкова організація студентів.

Фізкультурно-оздоровчий напрям – це розвиток і зміцнення здоров'я студентів, їхніх фізичних задатків та здібностей, утвердження активного, здорового способу життя, вироблення вмінь самостійно використовувати форми і методи фізичної культури в процесі власної життєдіяльності. Даний напрям охоплює пропаганду здорового способу життя і конкретну діяльність, спрямовану на фізичне вдосконалення та фізичне загартування молоді. У сучасних умовах вкрай важливою є робота зі студентами щодо роз'яснення шкідливості вживання алкогольних напоїв і наркотичних речовин, куріння; також необхідно провести профілактичні заходи щодо запобігання різноманітним захворюванням.

Екологічний напрям – спрямовано на утвердження у свідомості студентів знань про природу як єдину основу життя на Землі, переконань про необхідність гуманного ставлення до неї, особисту відповідальність за майбутнє, формування вмінь здійснювати діяльність, дбайливо оберігаючи довкілля. В ньому беруть участь усі викладачі, куратори студентських академічних груп, первинна профспілкова організація студентів. Принципово важливим аспектом екологічного виховання є усвідомлення студентами потреби робити у процесі майбутньої професійної діяльності все від них залежне для забезпечення екологічно чистих умов виробництва.

Нами обрано форм організації виховання, в основу якої покладено кількість учасників, які беруть участь у виховній діяльності: масові, групові та індивідуальні.

Особливістю масових форм виховної роботи є широка участь у ній учнів. Масові форми виховання застосовуються при дії викладача на більшість студентів одночасно і в короткий термін. Масові форми виховання характеризуються як такі, що забезпечуються через постановку єдиної для всіх мети і зосередження уваги студентів на її реалізації. Вони можуть застосовуватись до цілого курсу (поток), кількох відділень, факультету загалом. Колективні форми організації виховання сприяють посиленню дисципліни всіх студентів, їх цілеспрямованої орієнтації на дотримання норм життя у межах ВНЗ, держави, відповідати стандартам культури і естетики.

Групові форми виховання орієнтовані на невелику кількість учнів, які потребують інформації, естетичної розрядки, правової або етичної дії.

Групові форми організації виховної роботи у вищій школі включають врахування куратором чи окремим викладачем індивідуальних зацікавлень студентів і згрупування їх за інтересами для прове-

дення заходів, які для них є бажаними і очікуваними. Молоді люди, об'єднані спільністю поглядів, досягають набагато більше тих, хто не є носієм ідей, цінних для найближчого оточення. Такі форми організації виховання сприяють виявленню лідерів, організації розвитку їх потенційних можливостей.

Індивідуальна форма організації полягає в тому, що студент виконує завдання індивідуально, але за допомогою викладача. Така форма досить ефективна, оскільки враховує особливості розвитку особистості, індивідуалізує контроль за перебігом і наслідками роботи. Індивідуальна робота потребує координування впливів на студента і колектив. Це можливо за умови щоденного аналізу результатів виховного впливу, обміну думками з питань життя і діяльності студентів.

Успішне здійснення цієї роботи неможливе без чіткого її планування, що враховує характеристики особистості й передбачувані результати виховного впливу (проект особистості). Це забезпечує управління процесом виховання, координацію всіх виховних впливів, поглиблення й розширення мети і завдань виховання.

На основі теоретичного аналізу ми умовно виокремили наступні рівні сформованості культури дозвілля студентів, які доцільно використовувати згідно з темою дослідження та обраною методологією: *високий (продуктивний)* характеризується сформованістю і чітким виявом визначених показників, досягненням поставленої мети; *середній (інтерпретуючий)* характеризується несистемністю, фрагментарністю, нестабільністю сформованих компонентів та показників формування культури дозвілля студентів та їх невизначеністю, непослідовністю під час досягнення поставленої мети, що має місце час від часу; *низький (репродуктивний)* визначається недостатньою сформованістю більшості компонентів та показників сформованості культури дозвілля студентів, нездатністю досягти поставленої мети у більшості випадків.

Упровадження розробленої моделі передбачалося як конструювання нового педагогічного досвіду в умовах педагогічного експерименту. Поставлені завдання повинні були вирішуватися через організацію самостійної діяльності з оволодіння теоретичним матеріалом на базі курсу за вибором «Технологія організації проектно-діяльності». Курс направлений на формування у студентів теоретичних і практичних знань і вмінь, необхідних для ефективної педагогічно доцільної організації дозвілленої діяльності на основі застосування проектно-технології, а також застосування на практиці отриманих знань, сформованих умінь і навичок.

Використовуючи даний курс за вибором у позааудиторній роботі, нам належало вирішити такі завдання: здійснити підготовку до педагогічної діяльності; практично застосувати сформовані вмінь і навички в процесі організації позааудиторної діяльності; описати психолого-педагогічні умови, які стимулюють підвищення рівня готовності

студентів до педагогічної проектно-діяльності; виявити механізми становлення і розвитку готовності до вказаної діяльності.

Аналізуючи види діяльності студентів, до яких відносяться практико-перетворююча, пізнавальна, комунікативна, ціннісно-орієнтаційна, художня, як джерело формування змісту освіти, ми прийшли до висновку, що для розвитку таких значущих для майбутнього педагога якостей, як творча активність, товарицькість, ідейність, організаторські здібності, естетичний смак, у змісті практичної підготовки повинен бути представлений весь спектр видів людської діяльності.

Серед освітніх технологій, що впроваджуються в практику вищої педагогічної освіти, особливого інтересу (з погляду процесу підготовки студентів до педагогічної діяльності) заслуговують інтерактивні, особистісно-орієнтовані технології, які передбачають пріоритет суб'єктно-змістовного навчання в порівнянні з об'єктно-інформаційним, тобто використання комунікативних ситуацій, ігрового моделювання, педагогічної імпровізації, елементів театральної педагогіки.

Дослідно-експериментальна перевірка ефективності розробленої моделі, направленої на формування у студентів культури дозвілля, набуття ними досвіду організації проектно-діяльності, здійснювалася за наслідками вивчення курсу за вибором «Технологія організації проектно-діяльності», а також за критерієм дієвості створених організаційно-педагогічних умов, ефективності використаних методів і засобів у плані реалізації поставлених навчально-виховних завдань за підсумками проектів, де студенти проявили на практиці набуті знання, уміння і навички.

Виявлення рівня теоретичної підготовки (когнітивний критерій культури дозвілля) припускало форму звітності. Засвоєні студентами теоретичні знання дозволили розширити їх уявлення про основні закономірності організації дозвілленої діяльності в молодіжному середовищі як педагогічного процесу, а також сприяли освоєнню слухачами практичних умінь і навичок проектно-діяльності.

Дослідження практичної готовності студентів проводилося у процесі їх підготовки до творчого проекту, виходячи з мотиваційно-ціннісного (суб'єктивно-ціннісна орієнтація), процесуального (володіння операційними вміннями і навичками) і оцінного (самоаналіз) для рефлексії критеріїв готовності до проектно-діяльності і здійснювалося в декілька етапів: початковий, проміжний і контрольний (творчий проект). Оцінка тих або інших якостей здійснювалася за п'ятибальною системою. Нами представлена динаміка показників (суб'єктивно-ціннісної орієнтації; практичної готовності) – «на початковому, проміжному і контрольному етапах, де порівнюються різні показники (суб'єктивно-ціннісної орієнтації; практичної готовності); самоаналіз наявності власного практичного досвіду готовності до проектно-діяльності в групі в цілому (середнє арифметичне

значення набраних балів за кожним критерієм на певному етапі).

За наслідками аналізу готовності до проектної діяльності студенти показали стійку позитивну мотивацію на творче удосконалення всіх компонентів проектної діяльності, уміння адекватно оцінювати знання, уміння проектувати форми культурно-дозвілєвої діяльності на основі самоаналізу.

Слід зазначити, що ефективність проектної діяльності визначають проектні вміння, розвинені в суб'єкта на тому або іншому рівні. У зв'язку з цим актуальним є завдання формування проектних умінь, освоєння студентами способів проектної діяльності.

Основу формування проектних умінь у студентів склали особисто-орієнтований, діяльнісний і системний підходи. Розроблена модель є цілісною системою, яка включає такі взаємозв'язані елементи, як: мета, принципи, зміст позааудиторної роботи, освітні технології, результати. Охарактеризуємо кожен із компонентів.

Специфіка виховної системи МНУ ім. В. О. Сухолинського пов'язана з особливостями ціннісно-цільових установок, змісту, основних напрямів і форм організації виховної діяльності колективу студентів і викладачів. Ціннісно-цільові установки виховної системи обумовлені специфічною галуззю професійної діяльності майбутніх фахівців.

Обґрунтована нами схема створення освітнього простору ВПНЗ уключає: цільову установку, механізми і способи інтеграції суб'єктів виховної системи ВПНЗ в цілісний виховний процес; принципи організації життєдіяльності виховної системи, основні напрями і зміст діяльності, етапи і логіку розвитку системи; методика і технології позааудиторної діяльності; характеристику критеріїв, показників, рівнів сформованості культури дозвілля студентів, умови продуктивного впливу позааудиторної проектної діяльності на особистість майбутнього учителя. Цільова установка освітнього простору МНУ забезпечує високу включеність студентів у позааудиторну проектну діяльність; актуалізує особисто-професійний потенціал студентів за допомогою використання комплексу педагогічних засобів, які інтегрують вплив і власну мотивацію студентів. Основними організаційними й ідейно-смісловими домінантами в змісті процесу формування культури дозвілля майбутніх учителів виступають:

– у *когнітивній сфері* – збагачення інтересів студентів, орієнтація їх на соціально-етичні і професійні цінності; формування соціальної і професійної позиції майбутнього учителя, мотивів соціальної і професійної діяльності;

– у *емоційній сфері* – розвиток у майбутніх учителів здатності до емоційно-вольової саморегуляції, контролю своєї діяльності і поведінки;

формування комунікативної компетентності, емпатії, співпереживання, співчуття, соціально-ціннісних емоцій студентів;

– у *діялісно-практичній сфері* – формування у студентів готовності відповідати за власні рішення і дії; уключення студентів у дозвілєву діяльність; розвиток досвіду організації власного дозвілля. Висновки. Таким чином технологія проектування завжди пропонує вирішення будь-якої проблеми, що передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості. Розроблена в дослідженні цілісна багаторівнева ієрархічно організована модель формування культури дозвілля засобами позааудиторної проектної діяльності реалізує систему принципів і методів оволодіння проектною діяльністю, дозволяє виділити і охарактеризувати її зміст: діалогічний характер спілкування викладача і студента, структурні і функціональні зв'язки основних елементів проектної діяльності, зовнішні і внутрішні умови її реалізації.

Література

1. Абасов З. А. Проектирование студентами педвуза профессиональной стратегии. Социологические исследования. 2006. № 4. С. 105–110. URL: <http://www.ecsocman.edu.ru/db/msg/175395.html>.
2. Астраханцева С. В. Проектирование воспитательной работы в контексте социально-педагогической парадигмы. Педагогика. 2008. № 4. С. 37–43.
3. Бреславська Ганна Богданівна. Формування культури дозвілля студентів вищих педагогічних навчальних закладів засобами проектів у позааудиторній роботі. – Дисертація канд. пед. наук: 13.00.07, Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2013. 200 с.
4. Зимняя И. А. Профессиональные роли и функции социального работника (общие проблемы подготовки специалиста). Журнал социальной работы. 1995. № 1. С. 79–82.
5. Мариновська О. Метод проектів як форма відображення проектної культури в освіті. Управління освітою. 2008. № 16(червень). С. 19–29.
6. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособ. [для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров] / [Е. С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров]. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. 272 с.
7. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / [О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.] ; за заг. ред. О. М. Пехоти. К.: А.С.К, 2004. 256 с.
8. Пішун С. Г. Формування культури дозвілля студентів ВНЗ в умовах роботи студентського клубу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. К., 2005.